



NASZE DZIEDZICTWO - RASY ZACHOWAWCZE ŚWIŃ

Lubań, 10.12.2019 r.

NASZE DZIEDZICTWO - RASY ZACHOWAWCZE ŚWIŃ

„Poprzednie pokolenia zostawiły nam w spadku ogromne bogactwo i różnorodność zasobów genetycznych na całym świecie, dlatego musimy im złożyć hołd podobnie jak uczynił to Charles Darwin, który w 1868 roku pisał o wspaniałych umiejętnościach i wytrwałości ludu, który pozostawił pomnik swoich dokonań w postaci udomowienia zwierząt.”

Jacques Diouf Dyrektor Generalny FAO 1994-2011

W dobie szalonego wręcz parcia na efekty produkcyjne, coraz bardziej zaostrza się konflikt pomiędzy masową wręcz fermową produkcją, osiąganiem najlepszych wyników produkcyjnych a negatywnymi skutkami tak wyprodukowanej żywności dla zdrowia ludzi, jak również środowiska naturalnego. Przyjmując model zrównoważonego gospodarowania i rozwoju trzeba chronić zasoby genetyczne zwierząt gospodarczych.

W krajowym programie ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich są zarejestrowane trzy rasy świń. Są to: rasa puławska, rasa złotnicka biała i złotnicka pstra. Chciałabym dziś poświęcić im trochę uwagi i je Państwu - czytelnikom przybliżyć. Mimo, że charakteryzują się one gorszymi efektami produkcyjnymi od współczesnego stada produkcyjnego utrzymywanie ich w chowie i hodowli jest bardzo ważne dla zachowania bioróżnorodności i zachowania ich genomów w zasobach genetycznych. Aby ich pogłowie utrzymywało się w niezbędnej ilości, rasy te objęte są dopłatami w ramach programu rolnośrodowiskowo - klimatycznym (PROW 2014-2020).

Rasa Puławska

Rasa uznana w 1935 r. pod nazwą gołębska, od 1926 w Stacji Zootechnicznej Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Borowinie prowadzono prace na mieszańcach prymitywnej polskiej świni kłapouchej z rasą Berkshire, dolewając krwi wielkiej białej angielskiej i prowadząc intensywną selekcję. W roku 1951 świni tej zmieniono nazwę na puławską. Wtedy też podjęto działania w kierunku zmiany ekotypu tej świni bardziej w kierunku mięsnym co wymogły uwarunkowania społeczno-ekonomiczne. Największe zainteresowanie hodowlą tej rasy przypadło na lata 50-60 ubiegłego stulecia, w roku 1960 lochy rasy puławskiej stano-

wiły 9,8% krajowego stada loch zarodowych i hodowla tych świń rozszerzała się masowo. Od lat 80-tych ze względu na intensyfikację produkcji następuje duża redukcja tych stad. W roku 1992 ustalono program doskonalenia świń rasy puławskiej.

Obecny typ można określić jako mięsno tłuszczowy (pośredni pomiędzy tłuszczowo- mięsnym, a mięsnym). Świnie wcześniej dojrzewające płucio-wo, z wysoką mlecznością i wyróżniające się dużą troskliwością – b. dobre matki. Świnie o umaszczeniu łaciętym czarno- białym z nieregularnie rozmieszczonymi plamami na białym tle, czasem również rudawymi. Masa ciała knurów 250-350 kg, loch 200-280 kg. Świnia odporna na mniej sprzyjające warunki środowiska i czynniki chorobotwórcze. Dobrze wykorzystuje pasze i charakteryzuje się dobrą jakością mięsa. Nadaje się do hodowli w małych stadach w gospodarstwach rodzinnych. Lochy wykazują się dobrą płodnością i plennością, rodzą blisko 11 prosiąt w miocie, odchowując powyżej 10 sztuk.

Księgi hodowlane dla tej rasy prowadzi Polski Związek Hodowców i Producentów trzody chlewnej POLSUS. Program ochrony tej rasy zaktualizowano w 2017 r. W roku 2018 w województwie pomorskim były zarejestrowane 3 stada, w których utrzymywano łącznie 35 sztuk loch rasy puławskiej

Zdj. 1. Rasa puławska – na Krajowej Wystawie Zwierząt Hodowlanych, Poznań 2015 r.



Rasa Zotnicka Biała

Początki prac nad tymi rasami pod kierunkiem prof. Stefana Aleksandrowicza to lata 1946-1949, gdy Akademia Rolnicza w Poznaniu skupiła od rolników z Warmii przybyłych po wojnie z Wileńszczyzny i Nowogródka prymitywne mieszańce świń ras długouchych i krótkouchych. Prace hodowlane prowadzono w zakładzie doświadczalnym w Złotnikach, poprzez prowadzenie racjonalnej selekcji wyodrębniono dwie odmiany: białą o użytkowości mięsnej i pstrą o użytkowości mięsno-słoninowej. W 1962 roku uznano je za dwie odrębne rasy i otworzono dla każdej z nich księgi zwierząt hodowlanych, które do dziś prowadzi Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu. Program ochrony zasobów genetycznych tych ras opracowano w 2005r.

Złotnicka biała – po zastosowaniu jednorazowego dolewu krwi szwedzkiej landrace obecnie

reprezentuje typ mięsny. Charakteryzuje się późnym dojrzewaniem płciowym, średnim tempem wzrostu, dobrym wykorzystaniem składników pokarmowych. Jest doskonale przystosowana do miejscowych warunków i odporna na czynniki chorobotwórcze. Mięso tych świń charakteryzuje się wysoką jakością, szczególnie wysokimi wartościami smakowymi i odżywczymi, co spowodowane jest przez charakterystyczny układ tłuszczu międzymięśniowego, powodujący marmurkowość tkanki mięśniowej. W 2009 r. świnia ta została wpisana na listę produktów tradycyjnych pod nazwą „Wielkopolska wieprzowina złotnicka” i nadaje się do wyrobu regionalnych produktów żywnościowych. Masa dorosłych osobników knury: 250-300kg, lochy 200-250 kg.

W województwie pomorskim w roku 2018, zarejestrowane były 2 stada rasy złotnickiej białej łącznie utrzymujące 71 loch.

Zdj. 2. Locha złotnicka biała (zdj. Instytut Zootechniki Kraków)



Rasa Złotnicka Pstra – świnie łciate czarno- białe, obecnie w typie mięsno-słoninowym, późno dojrzewające płciowo, liczba prosiąt w miocie 8-10 sztuk. Najczęściej rasa utrzymywana jest w gospodarstwach ekologicznych, czyli utrzymanie ekstensywne rzutuje na wyniki produkcyjne. Rasa wyjątkowo odporna na czynniki chorobotwórcze, warunki środowiskowe i stres. Daje bardzo dobrej jakości mięso, nadające się do wytwarzania regionalnych wyrobów tradycyjnych. Szczególnie przydatne do wytwarzania wędlin późno dojrzewających. Rasa ta może być wykorzystywana w pracach hodowlanych jako poprawiająca cechy jakościowe mięsa oraz odporność innych ras. Masa knurów 300-350 kg, loch 200-300 kg. W 2018 roku w pomorskim zarejestrowane było 10 stad rasy złotnickiej pstrej, utrzymywały one łącznie 201 loch.

Zdj. 3 Świnie rasy złotnickiej pstrej (zdj. Instytut Zootechniki Kraków)



Zarządzanie bioróżnorodnością zwierząt gospodarskich jest dużym wyzwaniem współczesnych czasów, gdy przede wszystkim liczą się efekty ekonomiczne. Rodzime rasy objęte programem ochrony zasobów genetycznych zwierząt cechują się niższą produktywnością, więc ich hodowla jest mniej opłacalna. Dzięki wsparciu i dodatkowej płatności do tych ras w ramach programów najpierw rolnośrodowiskowych ostatnio programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego, udało się zahamować spadek liczebności tych ras.

Tab.1. Liczebność stad i loch poszczególnych ras zachowawczych w ostatnim dziesięcioleciu, objętych programem ochrony.(za IZ PIB Kraków)

Rok	Rasa Puławska		Rasa złotnicka biała		Rasa złotnicka pstra	
	stad	loch	stad	loch	stad	loch
2005	32	540	16	241	20	183
2010	43	973	25	500	46	966
2015	27	551	28	836	27	517
2018	67	1611	30	1201	32	813

Na podstawie publikacji i informacji uzyskanych z IZ PIB Kraków/ Balice Opracowała Maria Gwizdała PODR Gdańsk (literatura do wglądu u autora).

Przydatne adresy i telefony:

(jednostki, adres pocztowy, telefon osoby upoważnionej)

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy

– zgodnie z rozporządzeniem

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (DZ.U. 2008 nr 108 poz. 691) realizuje lub koordynuje działania w zakresie ochrony zasobów genetycznych w zależności od poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich.

Zakład Hodowli Trzody Chlewnej

32-083 Balice

ul. Krakowska 1

666 081 142

Magdalena Szyndler-Nęcza

Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewej POLSUS

– zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 czerwca 2008 r. w sprawie upoważnienia związków hodowców lub innych podmiotów do wykonywania zadań z zakresu prowadzenia oceny wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt, (Dz. U. 2008 nr 122 poz. 787), prowadzi Księgi Hodowlane rasy puławskiej.

PZHiPTCh POLSUS

Okręg Centralny
(Warszawa, Białystok, Łódź)
02-495 Warszawa
ul. Ryżowa 90
507 088 412
Tomasz Bieliński,
505 121 629
Marek Marciniak

PZHiPTCh POLSUS

Okręg północny
(Bydgoszcz, Gdańsk, Olsztyn)
ul. Hetmańska 28
85-039 Bydgoszcz
52 366 07 30

PZHiPTCh POLSUS

Okręg Wschodni
(Kielce, Lublin, Rzeszów, Zabierzów)
20-810 Lublin
ul. Zbożowa 46
81 742-69-74
509 053 015
Zbigniew Bajda

PZHiPTCh POLSUS

Okręg zachodni
(Poznań, Opole, Zielona Góra)
45-836 Opole
ul. Wrocławska 170
77 457 07 11
507 088 424
Piotr Polok

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 czerwca 2008 r. w sprawie upoważnienia związków hodowców lub innych podmiotów do wykonywania zadań z zakresu prowadzenia oceny wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt (Dz.U. 2008 nr 122 poz. 787), prowadzi Księgi Hodowlane ras złotnickiej białej i złotnickiej pstrej.

Katedra Hodowli Zwierząt i Ocen Surowców

Złotniki
ul. Słoneczna 1
62-002 Suchy Las
61 846 66 77
Karolina Szulc